

Nr 154

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till särskilt olycksfallsskydd för värnpliktiga m. fl.; given Stockholms slott den 30 oktober 1969.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Sven Andersson

Propositionens innehåll

I propositionen föreslås ett särskilt olycksfallsskydd för värnpliktiga, vapenfria tjänstepliktiga och vissa civilförsvarspliktiga som skadas under tjänstgöring.

Det särskilda olycksfallsskyddet skall utgå vid skada som medför bestående arbetsförmåga. Vid fullständig invaliditet utfaller en engångersättning med 150 000 kr. och vid partiell invaliditet ett i motsvarande mån lägre belopp.

Reformen föreslås skola genomföras den 1 januari 1970 och avse även skador som inträffat år 1969.

Statens kostnader för det särskilda militärskadeskyddet föreslås skola bestridas från det under fjärde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget Vissa ersättningar i anledning av skador vid militär verksamhet m. m. De årliga kostnaderna beräknas till omkring 1,5 milj. kr.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 30 oktober 1969.

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *särskilt olycksfallsskydd för värnpliktiga m. fl.* och anför.

Gällande bestämmelser

Särskilda regler om ersättning på grund av skada under militärtjänstgöring eller motsvarande tjänstgöring har funnits sedan år 1909. De grundläggande bestämmelserna om sådan ersättning finns nu i militärerättningsförordningen (1950:261; omtryckt 1954:460, därefter ändrad 1955:362, 1959:587, 1960:181, 1962:409 och 1967:918). Bestämmelserna i förordningen ansluter i flera viktiga hänseenden till lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring.

Värnpliktiga, vapenfria tjänstepliktiga, vissa fast anställda underbefäl, viss reservpersonal och frivillig personal har rätt till ersättning enligt militärerättningsförordningen. Till den sistnämnda kategorin hör bl. a. hemvärnspersonal.

Militärerättningsförordningens bestämmelser innebär att ersättning utgår för skada till följd av olycksfall under militärtjänstgöring. Med militärtjänstgöring jämföras viss frivillig tjänstgöring och inskrivningsförrättningar. I likhet med lagen om yrkesskadeförsäkring omfattar militärerättningsförordningen inte bara skador under själva tjänstgöringen utan också skador under vissa färder. Ersättning utgår sålunda enligt förordningen för olycksfall under färd till tjänstgöring som skall påbörjas och under färd från avslutad tjänstgöring liksom under färd i samband med permission och fritid. Vidare ersätts skada som inträffat under vistelse i tjänstgöringslokal eller inom tjänstgöringsområdet även om vederbörande inte tjänstgör vid skadetillfället. Dessutom kan ersättning utgå för skador under uppehåll på

allmän plats inom tjänstgöringsorten eller den omgivning av orten där personalen vanligen vistas under fritid.

Enligt militärsättningsförordningen ersätts av allmänna medel nödvändiga kostnader för läkar-, tandläkar- eller sjukhusvård, för läkemedel samt för resor. Den skadade kan vidare erhålla sjukpenning och livränta enligt bestämmelser som i huvudsak motsvarar dem som gäller vid yrkesskador. Militärsättningsförordningens bestämmelser i denna del innebär i huvudsak följande.

Sjukpenning utgår om olycksfallet medfört sjukdom som förorsakat förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av den med minst hälften. Livränta utgår efter sjukdomstiden om olycksfallet medfört bestående förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av den med minst en tiondel. Sjukpenning kan kompletteras med barntillägg och vårdbidrag. Även livränta kan kompletteras med vårdbidrag. Sjukpenning, barntillägg, livränta och vårdbidrag utgår i regel inte så länge anställningen eller tjänstgöringen varar. Vid dödsfall utgår begravningshjälp och enligt vissa särskilda regler livränta till efterlevande.

Storleken av de belopp med vilka sjukpenning och livränta skall utgå är beroende av den skadades årliga arbetsförtjänst. En maximigräns finns såtillvida att arbetsförtjänsten inte får beaktas i den mån den överstiger fem gånger basbeloppet vid skadeårets ingång enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring. Basbeloppet är f. n. 6 000 kr. För den som blivit skadad under värnpliktstjänstgöring finns fastställt ett minimibelopp som är högre än det belopp som gäller vid yrkesskador. Den årliga arbetsförtjänsten får i sådant fall nämligen inte beräknas till lägre belopp än två och en halv gånger basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring.

Sjukpenningens storlek bestäms av den sjukpenningklass till vilken den skadade hör med hänsyn till sin årliga arbetsförtjänst. Sjukpenningklasserna och sjukpenningbeloppen är desamma som i sjukpenningstabellen i 3 kap. 4 § lagen om allmän försäkring. Eftersom den arbetsförtjänst som beaktas enligt militärsättningsförordningen är maximerad, utnyttjas tabellen endast till den del som den faller under det för skadeåret gällande inkomsttaket. Av 4 kap. 5 § lagen om allmän försäkring framgår emellertid att sjukpenning enligt lagen utges i den mån beloppet överstiger sjukpenning enligt militärsättningsförordningen. Den som är sjukförsäkrad och placerad i högre sjukpenningklass enligt lagen om allmän försäkring än som täcks av inkomsttaket i militärsättningsförordningen får därför alltid den högre sjukpenning som han är berättigad till enligt lagen om allmän försäkring.

Livränta till skadad beräknas på grundval av ett s. k. ersättningsunderlag som står i relation till arbetsförtjänsten. Livräntan utgår med viss del av ersättningsunderlaget. Vid total förlust av arbetsförmågan utgår livränta med elva tolfte delar av ersättningsunderlaget. Har arbetsförmågan nedsatts med 1* — *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 1 saml. Nr 154*

minst tre tiondelar reduceras livräntan med en mot graden av nedsättningen svarande del av ersättningsunderlaget minskad med en tolfedel av detta. Vid nedsättning av arbetsförmågan med mindre än tre tiondelar utgår livränta med den del av två tredjedelar av ersättningsunderlaget, som svarar mot graden av nedsättningen. Som förut sagts utgår inte livränta om arbetsförmågan nedsatts med mindre än en tiondel.

Från ersättning som utges enligt militärsättningsförordningen dras med vissa undantag och enligt särskilda regler av avlöning, pension eller annan ersättning som inte avses i förordningen men som utgår av statsmedel och som helt eller delvis utgör understöd på grund av skadan. Detsamma gäller likartat understöd som utgår från kassa eller pensionsinrättning som understöds av statsmedel.

Ersättning enligt militärsättningsförordningen utgår även om någon skadats genom vårdslöshet eller själv orsakat skadan, dock inte om han skadat sig med avsikt. Ersättningen får inte krävas tillbaka av den som är skyldig att betala skadestånd till den ersättningsberättigade.

Enligt förordningen (1954: 249) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civiltjänstförsvaret, utgår ersättning av statsmedel om någon till följd av olycksfall eller sådan skadlig inverkan av tjänstgöringen som avses i 6 § lagen om yrkesskadeförsäkring drabbas av skada under tjänstgöring i civiltjänstförsvaret. Med sådan tjänstgöring jämställs utbildning eller övning för civiltjänstförsvaret samt inställelse för inskrivning i civiltjänstförsvaret. Ersättningsbestämmelserna följer i stort sett bestämmelserna i yrkesskadeförsäkringslagen. Ersättning enligt förordningen utgår inte i anledning av skada som ersätts enligt nyssnämnda lag.

Vid sidan av militärsättningsförordningen och förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring i civiltjänstförsvaret, gäller lagen om allmän försäkring. Regler om samordning av pension enligt nämnda lag med livränta enligt militärsättningsförordningen eller motsvarande bestämmelser för civiltjänstförsvaret finns i 17 kap. 2 § lagen om allmän försäkring.

I detta sammanhang bör också nämnas att värnpliktiga, vapenfria tjänstepliktiga, vissa civiltjänstförsvarenspliktiga och viss frivillig personal sedan år 1963 har samma grupplivförsäkringsskydd vid dödsfall som arbetstagare i statens tjänst. Staten är försäkringsgivare och premiebetalningen anses ske genom att tjänstgöringen fullgörs. Försäkringen utfaller med ett högsta grundbelopp om 31 500 kr. till efterlevande maka och med tilläggsbelopp om högst 9 000 kr. för varje barn. Bestämmelser om grupplivförsäkringen finns i kungörelsen (1963: 243) angående grupplivförsäkring åt värnpliktiga m. fl.

Som framgår av redogörelsen för bestämmelserna i militärsättningsförordningen och motsvarande bestämmelser för civiltjänstförsvaret får den ska-

dade vanligen inte ersättning som fullt motsvarar hans förlorade arbetsförtjänst. Bestämmelserna medger inte heller ersättning för s. k. ideell skada, dvs. för sveda och värk samt lyte eller annat stadigvarande men.

För återstående förlust av arbetsförtjänst och för utfående av ersättning för ideell skada är den skadade hänvisad att försöka få ersättning enligt allmänna skadeståndsrättsliga regler av den som kan vara skadeståndsskyldig mot honom. En värnpliktig kan i regel få ut sådant skadestånd bara om skadan orsakats av annan person med avsikt eller av oaktsamhet. Staten är jämte den vållande skadeståndsskyldig i regel bara om denne var befäl eller hade en uppgift som var särskilt ansvarsfull från risksynpunkt. Rätten att få ut ersättning enligt vanliga skadeståndsregler kan alltså vara utan värde om staten inte är medansvarig för skadeståndet och den som svarar för skadan inte har ekonomiska möjligheter att betala skadestånd. Strikt ansvar för staten, dvs. ansvar oberoende av om vållande föreligger, erkänns i rättspraxis i mycket begränsad omfattning och då i huvudsak endast i fråga om särskilt farlig militär verksamhet.

Ersättningsärenden enligt militärsättningsförordningen och motsvarande bestämmelser för civilförsvaret avgörs med vissa undantag av riksförsäkringsverket. Det övervägande antalet ärenden om ersättning utanför militärsättningsförordningen för personskada som hänför sig till verksamhet inom försvaret avgörs i administrativ väg. Försvarets civilförvaltning handlägger huvuddelen av dessa ärenden enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t. I ärendena inhämtar civilförvaltningen regelmässigt yttrande från en särskild nämnd, försvarets skaderegleringsnämnd, vars ledamöter och suppleanter har domarkompetens.

Kostnader för ersättningar enligt militärsättningsförordningen och för skadestånd i anledning av verksamhet inom försvaret bestrids från fjärde huvudtitelns anslag Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m. resp. Vissa ersättningar i anledning av skador vid militär verksamhet m. m. Ett fåtal, i regel livsvariga livräntor bestrids från inkomsttiteln Pensionsmedel m. m.

Tidigare förslag

Frågan om vidgat skydd för personal som skadas under militärtjänstgöring har under de senaste årtiondena flera gånger behandlats av riksdagen och olika statliga utredningar.

I motioner till 1954 års riksdag (I: 152 och II: 448) hemställdes om utredning och förslag till vidgat skydd för personal i militärtjänst också när det gällde ekonomiska följder av olyckshändelser och sjukdomar under tjänstgöringen. Andra lagutskottet (2LU 46) avstyrkte utredningsyrkandet men ansåg att nuvarande praxis angående skadestånd utöver militärsättningsförordningen kunde inge betänkligheter. Enligt utskottet borde man överväga möjligheterna att vidga området för statens skadeståndsan-

svar mot värnpliktig. Ett sådant övervägande krävde emellertid ingående utredning och utskottet var inte berett att ta ställning till på vilket sätt eller i vilken omfattning ändringar kunde genomföras. Utskottet hemställde att motionerna inte skulle föranleda någon riksdagens åtgärd. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Kommittén angående det allmännas skadeståndsansvar avlämnade år 1958 betänkande med förslag till lag om skadestånd i offentlig verksamhet (SOU 1958: 43). Förslaget innebar bl. a. att strikt skadeståndsansvar för det allmänna skulle lagfästas i vissa fall, bl. a. då det gällde militär övning av särskilt farlig beskaffenhet. Emellertid föreslogs dessa regler inte bli tillämpliga till förmån för den som själv deltagit i övningen. För sådan personal innebar förslaget ingen ändring i förhållande till gällande bestämmelser. Kommittén hänvisade till att det allmänna borde i annan ordning kunna reglera de ersättningar som bör utgå i dessa fall. Vidare fann kommittén det ur rent författningsteknisk synpunkt uteslutet att vid sidan av militärsättningsförordningen införa ett strikt skadeståndsansvar för staten till förmån för samma personer som erhåller ersättning enligt förordningen.

Frågan behandlades också vid 1961 års riksdag. I två motioner till riksdagen (I: 270 och II: 232) gjordes gällande att de bestämmelser som reglerar ersättning för skador ådragna under militärtjänst var alltför begränsade. Motionärerna hemställde därför att dessa regler gjordes till föremål för grundlig översyn. Andra lagutskottet (2LU 60) ansåg inte anledning finnas att frångå riksdagens tidigare uppfattning att skäl förelåg att vidga området för statens skadeståndsansvar mot värnpliktig. Utskottet fann vidare, med hänsyn till bl. a. ovissheten om förslag skulle läggas fram till lagstiftning om det allmännas skadeståndsansvar, lämpligast att förbättringar av ersättningarna för skador ådragna under militärtjänstgöring genomfördes genom ändring av militärsättningsförordningens bestämmelser. För sådana ändringar krävdes enligt utskottet ingående utredning, och utskottet var inte berett att ta ställning till på vilket sätt och i vilken omfattning ändringarna kunde genomföras. I överensstämmelse med utskottets hemställan gav riksdagen i skrivelse (358) Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört. Riksdagens skrivelse överlämnades samma år av Kungl. Maj:t till yrkesskadeutredningen.

Också 1962 års försvarskommitté uppmärksammade frågan. Med hänvisning till den översyn som skulle göras av yrkesskadeutredningen nöjde sig dock försvarskommittén (SOU 1963: 5 s. 89) med att framhålla som angeläget att vid yrkesskadeutredningens prövning övervägdes ett vidgat skadeståndsansvar för staten mot värnpliktiga.

Skadeståndskommittén lämnade år 1964 slutbetänkande med förslag till lag med vissa bestämmelser om arbetsgivares och arbetstagares skadeståndsansvar m. m. (SOU 1964: 31). Enligt förslaget skulle det allmänna ha s. k. principalansvar, bl. a. för personskador som värnpliktiga vållar var-

andra under tjänstgöring. Förslag till lagstiftning med bestämmelser om principalansvar är under beredning i justitiedepartementet.

I sitt betänkande Ersättning vid yrkesskada i statlig tjänst m. m. (Stencil S 1966: 8) ansåg *yrkesskadeutredningen*, att det trots den allmänna försäkringens kraftiga utbyggnad fortfarande var motiverat att de som ådrar sig skador eller sjukdomar i samband med militärtjänstgöring är skyddade på i princip samma sätt som de som utför förvärvsarbete. Militärskadeskyddet borde därför byggas upp på samma sätt som yrkesskadeskyddet. Utredningen berörde emellertid också det vid bl. a. 1961 års riksdag aktualiserade spørsmålet om inte militärskadeskyddet borde byggas ut så att det vid alla skador i samband med militärtjänst gavs full ersättning för den lidna skadan. Enligt utredningens mening kunde det inte komma i fråga att genom socialförsäkringsanordningar, där ersättning utgår oberoende av medvållande från den skadelidandes sida, bereda full skadeersättning. Detta ansåg utredningen vara möjligt endast skadeståndsvägen. Frågan om ändrade grunder för det allmännas skadeståndsskyldighet låg emellertid utanför utredningens uppdrag.

1965 års försvarsutredning tog liksom 1962 års försvarskommitté upp frågan om det allmännas skyldigheter vid skador under militärtjänstgöring (SOU 1968: 10 s. 171—172). Nuvarande regler var enligt försvarsutredningens mening inte tillfredsställande. Utredningen framhöll som angeläget att det övervägdes ett utökat skadeståndsansvar för staten mot värnpliktig personal som skadas vid övning som på grund av sin omfattning eller beskaffenhet innebär fara för personalen.

Departementschefen

Värnplikten, som utgör grunden för vårt försvar, är en medborgerlig skyldighet. Värnpliktstjänstgöringen kräver personliga uppoffringar av vår manliga befolkning, vilket får återverkningar även inom familj och samhälle. Det är en obligatorisk tjänstgöring som redan i fred fullgörs av alla kategorier av den manliga befolkningen. Den värnpliktige fullgör sin militärtjänstgöring under förhållanden som avsevärt skiljer sig från hans vanliga civila liv. Han har inte som den anställde möjlighet att förhandla om sina förmåner. Vidare saknar han tillgång till och möjlighet att skaffa sig de kollektiva trygghetsanordningar som finns på arbetsmarknaden. Samtidigt medför de alltmer ökade kraven på användbarhet hos den enskilde soldaten i ett modernt krig både i fråga om personlig färdighet och tjänstgöring i förband inte bara särskilda påfrestningar för den värnpliktige utan också risker för skador under övningar och annan utbildning.

Den ekonomiska kompensation som militärsättningsförordningen ger vid sidan av övriga sociala trygghetsanordningar är av stor betydelse. Som framgår av den tidigare redogörelsen för bestämmelserna i militärsättningsförordningen får den som skadas under värnpliktstjänstgöring emel-

lertid inte alltid ersättning som fullt ut motsvarar hans förlorade arbetsförtjänst. Ersättning utgår inte heller för s. k. ideell skada, dvs. för sveda och värk samt lyte eller annat stadigvarande men. I särskilda fall kan möjlighet finnas att skadeståndsvägen få ut kompletterande ersättning av staten. Staten är emellertid enligt gällande skadeståndsrättsliga regler inte alltid ersättningskyldig för en olycka som inträffat under värnpliktstjänstgöring. Dessutom är förfarandet för prövning av ett skadeståndsanspråk ofta tidsödande.

Frågan om att bereda de värnpliktiga tillfredsställande ersättning för skador som de ådrar sig under sin tjänstgöring har sedan många år behandlats i olika sammanhang utan att någon lämplig lösning kunnat nås. Från riksdagens sida har upprepade gånger framställts önskemål om att statens ansvar för de värnpliktiga skall utvidgas. Med hänsyn till vad jag nyss anfört om värnpliktstjänstgöringens natur finns det särskild anledning att en värnpliktig som skadas får gottgörelse efter generösa grunder. Det allmänna bör lägga sig särskild vinn om att i möjlig mån kompensera dem som drabbas av olycksfall under värnpliktstjänstgöring. Jag betraktar en reform som ger de värnpliktiga ett förbättrat ekonomiskt skydd som synnerligen angelägen. Detta skydd bör få formen av ett särskilt olycksfallsskydd. Det bör omfatta inte bara värnpliktiga utan också vapenfria tjänstepraktiska och vissa civilförsvarspliktiga som fullgör obligatorisk tjänstgöring.

När det gäller utformningen av det särskilda olycksfallsskyddet är en möjlig lösning att staten genom lagstiftning åläggs ett strikt ansvar för militärskador och motsvarande skador samt att ersättning utgår enligt gällande skadeståndsregler. Detta alternativ innebär i princip att den skadade eller hans efterlevande får full kompensation för inkomstbortfall samt ersättning för sveda och värk och lyte eller annat stadigvarande men oberoende av om någon är vållande till skadan eller ej. Enligt min mening bör man emellertid inte nu genomföra en skadeståndsrättslig reform inom detta speciella område som föregriper eller försvårar en kommande reformering av gällande regelsystem om ersättning för personskada i allmänhet.

Det särskilda olycksfallsskyddet bör i stället utformas efter mönster av det frivilliga kollektiva olycksfallsförsäkringssystem som regelmässigt förekommer inom det civila arbetslivet. Skyddet bör emellertid regleras i offentlighetsrättslig ordning på samma sätt som det statliga förarskyddet. Med denna principiella utgångspunkt föreslår jag att olycksfallsskyddet för värnpliktiga m. fl. utformas enligt följande.

Olycksfallsskyddet bör gälla för skada till följd av olycksfall som värnpliktig ådrar sig under värnpliktstjänstgöring eller motsvarande tjänstgöring. Skyddet bör gälla även för skada till följd av olycksfall som vapenfri tjänstepraktisk ådrar sig under vapenfri tjänst och inskriven civilförsvarspliktig under tjänstgöring i det allmänna civilförsvaret eller viss tjänstgö-

ring vid krigsmakten. Begreppet olycksfallsskada bör ges samma innebörd som i yrkesskadeförsäkringen. Olycksfallsskyddet bör omfatta skador som inträffar under själva tjänstgöringen samt under inrycknings- och utryckningsresor men inte skador som inträffar utanför förläggningen under ledighet och fritid. För sådana skador finns inte anledning att utöka det allmänna grundskydd som militärsättningsförordningen och motsvarande bestämmelser för civilförsvaret samt annan socialförsäkring ger. Vid dödsfallsskador får den statliga grupplivförsäkringen anses ge godtagbar ersättning. Det särskilda olycksfallsskyddet bör vidare inte avse skada som inträffar under tid då landet är i krig. Inte heller bör ersättning utgå till den som skadat sig med uppsåt.

Ersättning på grund av det särskilda olycksfallsskyddet bör utgå vid bestående arbetsoförmåga på grund av skadan. Vid fullständig invaliditet bör till den skadade utgå ersättning med 150 000 kr. och vid partiell invaliditet bör ett i motsvarande mån lägre belopp utgå. Ersättningsbeloppen föreslås inte bli värdesäkrade utan bör i framtiden kunna ändras och anpassas till det kollektiva olycksfallsförsäkringssystemet och det statliga förarskyddet.

I fråga om invaliditetsersättningen innehåller flertalet kollektiva olycksfallsförsäkringar en definition av invaliditetsbegreppet och fastställda invaliditetsgrader för mer allmänt förekommande kroppsskador. I förevarande fall behövs inte motsvarande reglering. Som utgångspunkt för invaliditetsersättningen på grund av det särskilda olycksfallsskyddet bör kunna tjäna den invaliditetsbedömning som f. n. tillämpas inom militärsättningsförordningen. Vid bestämmande av ersättningen bör skälig hänsyn kunna tas till olägenheter av olika slag som skadan medfört för den skadade. Särskilda omständigheter som graden av lyte eller annat stadigvarande men bör få inverka på bedömningen. Eftersom invaliditetsersättning enligt militärsättningsförordningen och motsvarande bestämmelser för civilförsvaret kan prövas om vid väsentligt ändrade förhållanden, bör motsvarande möjlighet finnas i fråga om höjning av redan fastställd ersättning från det särskilda olycksfallsskyddet.

Det kollektiva olycksfallsförsäkringssystemet ger i vissa fall speciella ersättningar vid invaliditet, nämligen rehabiliteringstillägg, bidrag till ökade vårdkostnader och ersättning för proteser och andra hjälpmedel. Behovet av sådana ersättningar är för nu ifrågavarande skadefall redan tillfredsställande tillgodosett genom militärsättningsförordningen och andra anordningar i samhällets regi. Med hänsyn härtill saknas anledning att låta det särskilda olycksfallsskyddet inrymma någon motsvarighet.

Det särskilda olycksfallsskyddet bör inte samordnas med andra förmåner av social natur som utgår av statsmedel vid invaliditet. Invaliditetsersättning enligt kungörelsen (1969: 113) om statligt förarskydd bör dock avräknas. Vidare bör i fall då staten är skadeståndsskyldig tillses att den

sammanlagda ersättningen till den skadade i princip inte kommer att överstiga vad som motsvarar fullt skadestånd. Därför bör vid utbetalning av ersättning enligt olycksfallsskyddet förbehåll göras av innebörd att ersättningen kan komma att avräknas från framtida skadestånd av staten. I övrigt saknas anledning att i detta sammanhang lösa samordningsproblemen särskilt för denna del av den statliga sektorn. Hur effektivt det sammanlagda ekonomiska skyddet för en värnpliktig bör vara får tas upp i samband med frågan om en generell lösning av enskilds rätt till ersättning för skada.

Ärenden som avser det särskilda olycksfallsskyddet bör handläggas av försvarets civilförvaltning, den centrala förvaltningsmyndighet inom krigsmakten som handhar en stor del av övrig skadereglering inom krigsmaktens verksamhetsområde. Civilförvaltningen bör i alla nu avsedda ärenden vara skyldig att höra försvarets skaderegleringsnämnd och riksförsäkringsverket.

Jag vill i detta sammanhang särskilt betona vikten av att invaliditetserättningarna fastställs så snabbt som omständigheterna medger det. Den invaliditetsgrad som kan förutses bli bestående för framtiden bör i regel kunna fastställas slutgiltigt senast sedan ett tillväjningsår förflutit efter det att den egentliga läkningsprocessen upphört. Skäligt förskott bör utbetalas i de fall då invaliditetsgraden inte kan fastställas genast. Som förut sagts bör fastställd slutlig ersättning för nedsatt arbetsförmåga kunna höjas om arbetsförmågan försämras ytterligare i väsentlig mån till följd av skadan.

Den föreslagna reformen bör genomföras den 1 januari 1970 men avse även skador som inträffat år 1969.

Kostnaderna för det särskilda olycksfallsskyddet kan bestridas från det under fjärde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget Vissa ersättningar i anledning av skador vid militär verksamhet m. m. Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 2,6 milj. kr. Det är av naturliga skäl omöjligt att med någon grad av exakthet ange kostnaderna för det föreslagna särskilda olycksfallsskyddet. Enligt uppgift från riksförsäkringsverket bestämde verket under åren 1963—1968 förstagångsersättning för invaliditet i genomsnittligt 70 fall årligen. Ersättningarna avsåg värnpliktiga och vapenfria tjänstepliktiga som skadats under sådan tjänstgöring som är ersättningsgill enligt militärsersättningsförordningen. Ersättningarna inbegriper alltså även vissa skador under ledighet och fritid. I fråga om civilförsvarspliktiga bestämde verket under samma tid motsvarande ersättningar i endast ett fåtal fall. Beträffande de förstagångsersättningar för invaliditet som bestämts år 1968 kan tilläggas att den genomsnittliga invaliditetsgraden enligt en grov uppskattning utgjorde 30 %. Vid bedömning av kostnadsökningen bör beaktas att det föreslagna olycksfallsskyddet medför den konsekvensen att skadeståndsersättningar till värnpliktiga m. fl. torde minska i omfattning och storlek samt att förekommande ersättning som utgår på grund av det statliga förarskyddet skall avdragas från nu ifrågavarande ersättningsbelopp.

Olycksfallsskyddet täcker inte heller skador utanför förläggningen under ledighet och fritid. Med dessa utgångspunkter räknar jag med att de årliga kostnaderna för det särskilda olycksfallsskyddet blir omkring 1,5 milj. kr.

Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att godkänna de i det föregående föreslagna grunderna för ett särskilt olycksfallsskydd för värnpliktiga m. fl.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten